

Til: Medietilsynet

Oslo, 14.12.2017

INNSPILL - NRKs ROLLE FOR Å FREMME BRUKS- OG INNHOLDSMANGFOLD

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med 65 000 medlemmer. 14,5 % av Norges befolkning over 20 år¹ har en hørselshemming som påvirker hverdagen, som sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. Anslag viser at det i 2020 vil være om lag en million nordmenn som vil ha en hørselsutfordring.²

HLF ser at Medietilsynet har fått i oppgave å utrede hvordan NRK bidrar til å øke bruks- og mediemangfoldet og at tilsynet arrangerte innspillskonferanse 20. november. I den anledning ønsker vi å bemerke at vi håper at Medietilsynet tar utgangspunkt i Mediemangfoldsutvalgets forståelse av begrepene brukermangfold og innholdsmangfold. Innholdet på innspillsmøtet fokuserte i uforholdsmessig stor grad på avsendermangfold (forstått som et mangfold av aktører), og de økonomiske rammevilkårene for medieprodusentene. Vi er inneforstått med at stort mangfold av medieaktører er en viktig faktor for å ha et bredt bruker- og innholdsmangfold, men det er også andre faktorer som er avgjørende for å ha et mangfold av brukere og innhold. Vi minner derfor om oppdraget tilsynet fikk av departementet: «Hvordan NRKs tilbud, sammenlignet med tilbudet til andre aktører, bidrar til innholds- og bruksmangfold» er mye bredere enn man kunne få inntrykk av på Medietilsynets innspillskonferanse

Oppsummering av innspillene:

- Medietilsynet må se på hvordan NRK bidrar til økt innholds- og bruksmangfold for personer med nedsatt funksjonsevne. Medietilsynet må også se på i hvilken grad NRK bidrar til å nyansere bildet av personer med nedsatt funksjonsevne, hvordan NRK bygger ned fordommer og bidrar til et inkluderende ytringsklima.
- Medietilsynet må se på hvordan NRKs rekrutteringspolitikk bidrar til å øke mangfoldet blant innholdsprodusentene i NRK. Avsendermangfold, forstått som diversitet i arbeidsstokken, er en viktig faktor for å ha et godt innholds- og brukermangfold.

Mediemangfold for alle

For oss er det viktig at hørselshemmede skal kunne ta del i mediene og være aktive samfunnsborgere, uten å møte tilgjenglighetsbarrierer eller et ytringsklima hvor det er vanskelig å delta på like premisser. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har lagt til grunn i sine domsavsigelser at medlemsstatene i Europarådet har en positiv forpliktelse til å legge til rette for mediemangfold. Videre har Norge signert FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Her vil vi minne om artikkel 29 og 30, som gir personer med nedsatt funksjonsevne rett til hhv deltakelse i det politiske og offentlige liv, og deltakelse i fritidsaktiviteter og kultur. For å innfri disse rettighetene er det viktig at mediene er utformet på en slik måte at også hørselshemmede har tilgang.

Vi mener at NRK som statlig kringkaster har et spesielt ansvar for å bidra til mangfold, spesielt på bruker- og innholdssiden. Vi ønsker i den anledning å vise til Eide, Grue og Vold³ sin forskningsrapport om personer med nedsatt funksjonsevnes deltakelse i og dekning i mediene. Hovedfunnene fra disse artiklene er at dekningen av saker som angår funksjonshemmede har falt over tid, at få personer med funksjonsnedsettelse brukes som kilder, at det er få ansatte i redaksjonene med funksjonsnedsettelse og at det er få studenter

¹ [Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. Int J Audiol. 2005; 44, 213-230.](#)

² Hearing impairment among adults (HIA). Oslo: Senter for medisinsk metodevurdering, Sintef – a report of a joint project, 2001

³ [Eide, Grue og Vold \(2014\) «Stort felt – liten dekning. Mediepresentasjoner av mennesker med nedsatt funksjonsevne».](#)

med funksjonsnedsettelse. Når personer med nedsatt funksjonsevne ikke representeres i offentligheten medfører det en marginalisering. Denne marginaliseringen kan medføre en manglende forståelse for personer med nedsatt funksjonsevnes hverdag, som igjen kan lede til stigmatisering og stereotypi-tenkning.⁴ Totalt sett innebærer dette et demokratisk underskudd og en mindre opplyst allmennhet.

Mediemangfoldsutvalget opererer med tre dimensjoner av mangfold som må være til stede for å snakke om reelt mangfold og reell ytringsfrihet; avsender-, innholds- og brukermangfold. Under kommenterer vi de tre aspektene av mangfold i lys av utfordringene knyttet til personer med nedsatt funksjonsevnes deltakelse.

Avsendermangfold

Det mest vanlige å tenke på når det kommer til avsendermangfold er eierskap i mediebedriften. Men enkelte argumenterer for at avsendermangfold også må innbefatte diversitet i arbeidsstokken. Argumentet er at ulike kjennetegn ved avsender – kjønn, etnisitet, religion – har betydning for mangfoldet fordi disse kjennetegnene preger produktet.⁵ Når det kommer til både antallet og andelen norske journalister med funksjonsnedsettelse finnes det ikke noen tall. Men Weisser⁶ finner i sin studie av ni nyhetsredaksjoner, at det ikke er noen i disse nyhetsredaksjonene med fysiske funksjonsnedsettelse. Videre finner han at ingen av hans intervjuobjekter kan huske å ha mottatt noen søknader på stillinger i nyhetsredaksjonen hvor det er spesifisert at søkeren har nedsatt funksjonsevne. I sin studie viser Weisser at det er vanskelig å få jobb i norske nyhetsredaksjoner for personer med nedsatt funksjonsevne, samtidig som arbeidet der ikke er preget av den fleksibiliteten i organiseringen av arbeidshverdagen som personer med nedsatt funksjonsevne er avhengig av.⁷

Baarøy⁸ undersøker hvordan journalistutdanningene bidrar til en nyansert dekning av personer med nedsatt funksjonsevne, og ser blant annet på tilrettelegging og antall studenter med nedsatt funksjonsevne ved seks av de største statlige journalistutdanningene. Han finner at få studenter med funksjonsnedsettelse studerer journalistikk, og av de studentene han intervjuet finner han, at det er vanskelig å få jobb selv om man er kvalifisert. Baarøy konkluderer med at: «Det er ikke mange funksjonshemmede studenter på de store norske journalistutdanningene. Og basert på andelen tidligere studenter med funksjonsnedsettelse som i dag har journalistjobb, kan det slås fast med relativt stor sikkerhet at funksjonshemmede er kraftig underrepresentert i norske redaksjoner. At de også er underrepresentert i mange andre yrker, endrer ikke på det».⁹ Baarøy finner det også paradoksal at mange av lærerne mener det er et demokratisk prinsipp at journaliststanden skal gjenspeile befolkningen, men disse har ikke foreslått rekrutteringstiltak, ei heller spesielt fokus på tematikken.¹⁰

Årsaken til at avsendermangfoldet er viktig er at det både påvirker hva som dekkes og hvordan det gjøres. Det er lite forskning på personer med nedsatt funksjonsevnes bidrag inn i nyhetsredaksjonene. Et relevant bidrag trukket frem i Eide, Grue og Vold er Mikkelsens¹¹ doktoravhandling der hun ser på hvilket bidrag journalister med minoritetsbakgrunn har på nyhetsredaksjonene. Hun konkluderer med at det antas at «økt representasjon av minoriteter vil øke forståelsen for minoritetsgrupper og fremme en mer nyansert og kunnskapsbasert formidling av deres situasjon, gjennom veiledning og diskusjon i de redaksjonelle rommene».¹² Videre finner hun at det store flertallet av flerkulturelle journalister vurderte sin egen flerkulturelle bakgrunn som en verdifull ressurs, og ga uttrykk for at de forsøker å bidra

⁴ Eide (2014) «Et underrapportert område» i Eide, Grue og Vold (2014).

⁵ Mediemangfoldsutvalget side 20

⁶ Weisser (2014) «Nyhetsredaksjoner – mulighet for jobb eller bare offer- og helteroller?» i Eide, Grue og Vold (2014).

⁷ Weisser (2014:173).

⁸ Baarøy (2014) «Journaliststudenter «lenket» til gamle vaner? En undersøkelse av journalistutdannings bidrag til en nyansert mediedekning av funksjonshemmede» i Eide, Grue og Vold (2014).

⁹ Baarøy (2014:210-211).

¹⁰ Ibid.

¹¹ Mikkelsen (2009) «Verdsatt og feilvurdert: Flerkulturelle journalister i norske redaksjoner». Universitetet i Oslo.

¹² Mikkelsen (2009:82).

til en endring i retning av en mer balansert og rettferdig dekning av mennesker med flerkulturell bakgrunn, og gi dem langt flere roller i mediene, ved å delta i diskusjonene på redaksjonsmøter, bruke andre kilder og skrive kommentarer.¹³ De samme argumentene blir trukket frem blant nyhetsredaktører Weissers intervjuet og studieledere og lærere Baarøys intervjuet. At bare det å ha noen i redaksjonene kan bidra til en mer balansert dekning og en større variasjon i bruk av kilder.¹⁴ Her er det viktig å påpeke at det er ringvirkningene av å være tilstede i redaksjonsrommet som blir trukket frem som viktig.

Et godt eksempel på avsendermangfold er Mari Storsteins dokumentarer om eget og andre funksjonshemmedes liv, og de utfordringene som samfunnet skaper ved å ikke legge til rette. Slike dokumentarer er med på å opplyse seere om funksjonshemmede. Det samme gjelder dokumentarserien «Ut av stillheten» som fulgte flere ulike mennesker gjennom en prosess med å få operert inn Cochlea-implantat. Disse og lignende serier og filmer skildrer funksjonshemmedes liv og normaliserer noe som for mange kanskje er fjernt og uforståelig. Slike stemmer har NRK som allmennkringkaster et særlig ansvar for å fremme.

Mediemangfoldsutvalget foreslo ikke noen tiltak for å øke avsendermangfoldet, gjennom å øke andelen personer med nedsatt funksjonsevne i redaksjonene. Vi håper Medietilsynet kan ta med seg denne problemstillingen inn i sitt arbeid. I den anledning ønsker vi å vise til det arbeidet som gjøres i BBC med «Diversity and Inclusion strategy 2020».¹⁵ I forrige planperiode har BBC fått opp andelen underrepresenterte i konsernet, på skjermen og i ledende stillinger. Videre så har de 3,6 prosent flere personer med funksjonsnedsettelse enn vanlige bedrifter. Vi oppfordrer departementet til å bruke eierposisjonen i NRK til å få NRK til å gå foran, på en tilsvarende måte.

Innholdsmangfold

Innholdsmangfold er et begrep som inkluderer et mangfold av innholdstyper, demografisk mangfold og mangfold av ideer, perspektiver og syn.¹⁶ Innholdstyper kjenner vi igjen som ulike sjangre (nyheter, utenriks, kultur etc.), mens demografisk mangfold handler om hvem som blir intervjuet, kommentarer eller på annet vis dekkes, og på hvilken måte. For reelt mangfold må det også være et mangfold av meninger, ideer og perspektiver som kommer frem i mediene. I Eide og Vold¹⁷ så undersøkes dekningen av personer med funksjonsnedsettelse over tid, og her finner de at dekningen har gått ned siden 1993. En av forklaringsfaktorene som foreslås er at avisene har kuttet i redaksjonene, og de har ikke lenger egne journalister med funksjonsnedsettes utfordringer som ansvarsområde, som fører til manglende spesialisering og kunnskap hos de gjenværende journalistene.

I tillegg til den dalende dekningen og underrepresentasjonen, så er det et problem at mediene opprettholder og underbygger negative stereotyper om personer med nedsatt funksjonsevne. Det norske språk henter mange visuelle uttrykk fra funksjonsnedsettelse for å illustrere noe negativt, eks «tale for døve ører», «sinnsykt» osv. Slike beskrivelser forsterker negative stereotyper og gjør det vanskelig å være den døve, eller den med nedsatt psykisk helse. Funksjonshemmede blir ofte dekket inn i en stereotypi, som enten «offeret», som vi skal synes synd på eller «helten» som overviner funksjonsnedsettelsen sin.¹⁸ Begge disse stereotypiene er ekskluderende og gir et lite mangfoldig bilde av personer med funksjonsnedsettelse. Baarøy gjør en analyse av om journalistutdanningene bidrar til en nyansert dekning av funksjonshemmedes hverdag. Han finner at fire av de seks undersøkte bachelorutdanningene ikke har noe særskilt fokus på problematikken og han konkluderer: «*Dersom lærerne ikke er bevisst den offer- og helterolletildelingen som dominerer i mediedekningen av funksjonshemmede, kan de vanskelig utdanne journalister*

¹³ Mikkelsen (2009:55, 82)

¹⁴ Weissers (2014:182), Baarøy (2014:197, 198, 204)

¹⁵ <http://downloads.bbc.co.uk/diversity/pdf/diversity-and-inclusion-strategy-2016.pdf>

¹⁶ Mediemangfoldsutvalget side 20.

¹⁷ Eide og Vold (2014) «*Glemselens slør? En undersøkelse av åtte aviser i 1993, 2003, og 2013*» i Eide, Grue og Vold (2014).

¹⁸ Se blant annet Eide og Vold (2014), Baarøy (2014), Weissers (2014), i Eide, Vold og Grue (2014).

som løsriver seg fra disse innarbeidede, stereotypiske måtene å omtale funksjonshemmede på».¹⁹

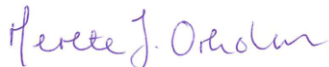
Det er kjent at grupper opplever det vanskelig å delta i debatter o.l. når negative reaksjoner kommer til uttrykk, men en vel så stor utfordring er fraværet av stemmer i debatten. Mange grupper, herunder hørselshemmede, opplever at deres stemme og meninger ikke er etterspurt. Når de i tillegg opplever barrierer i form av dårlig tilrettelegging blir det et demokratiunderskudd i samfunnsdebatten.

Bruksmangfold

Mediemangfoldsutvalget er veldig tydelig på at innholds- og avsendermangfold er en forutsetning for ytringsfrihet, men bruksmangfold må med for å sikre reell ytringsfrihet. Bruksmangfold er i denne sammenhengen forstått som mangfoldet i det innholdet som fanges opp. Eller lettere sagt, hvordan mediene brukes. HLF støtter dette synet på ytringsfrihet, og det er derfor avgjørende at mediene er og blir tilrettelagt for alle. For hørselshemmedes del innebærer dette at informasjon blir presentert skriftlig og visuelt, i tillegg til auditiv form. Manglende teksting av programmer på fjernsyn, web-tv og kino utgjør en stor barriere i muligheten til å delta. Her vil vi si at vi har et godt samarbeid med NRKs brukerråd og er fornøyd med at NRK har som målsetting å overoppfylle krav til teksting.

Ta kontakt med fallang@hlf.no eller mobil 986 16 454 hvis det er noe dere ønske utdypning av eller vi på annet vis kan bidra. HLF ønsker å være en medspiller med det offentlige for å gjøre hverdagen bedre for de hørselshemmede.

Med vennlig hilsen

Merete J. Orholm
Leder av interessepolitisk avdeling

Hildegunn Fallang
Interessepolitisk rådgiver

¹⁹ Baarøy (2014:210).